

Klagomuren i Hanvedsskogen



Foto: Urban Sondell 2008

Hagelstam, Södertörns Vildhuss!

Bilden ovan visar en stenmur uppe i Hanveden som är en rest av entreprenören Julius Hagelstams projekt att leda om vattenvägarna däruppe. Hans planer var att få till ett kanalsystem som via befintliga sjöar slutligen skulle mynna i Årstaviken. Detta för att föra jordbruksprodukter och virke till Stockholm. Kanalbyggen var då höjden av modernitet, jätteprojektet Göta kanal var under byggnad med allt vad det innebar av teknisk utveckling.



Otto Julius Hagelstam 1784-1870

Om vi utgår från Hagelstams Lissma Gård, som han köpt 1822, så började det tänkta systemet i det inre av hans skogar från Ådran, Öran och diverse småsjöar till Lissmasjön och vidare till Drevviken. För att få allt vatten att rinna åt sitt håll lät började han uppföra det som i dag kallas Klagomuren vilket vållade häftiga protester från bl.a. Västerhaninge där vattnet plötsligt sinade till kvarnarna. Man kan lätt förstå kvarnägarnas ilska och frustration när dammarna tömdes och vattenhjulen stannade.

Kanalen skulle göras 4, högst 5 fot djup (1,2 högst 1,5 meter), 10 fots bredd i botten och 30 fots ytbredd (3 respektive 10 meter) avsedd för pråmar och båtar. De nödiga slussarna vid Årsta skulle byggas i trä.

Nu lyckades han inte genomföra sitt ståtliga projekt. Han hade helt bortsett ägarinnan på Årsta gård i Brännkyrka, Märta Helena Renstierna, Årstafrun kallad. Det framgår både av hennes och hans anteckningar att han grovt

underskattat "det ensamma fruntimret på Årsta". Hon hade av okänd anledning inte alls tillfrågats i förväg, märkligt med tanke på att Årsta var huvudpunkten i hela kanalsystemet. Han hade inte ens brytt sig om att kontakta henne då man började sätta ut märkkäppar för den tänkta kanalen på hennes marker och i hennes trädgård.

Det framskymtar i tillgängliga fakta att det helt enkelt kunde vara så att entreprenören Hagelstam blandat ihop de två stora Årstagodsen. Han hade nämligen kontaktat godsägaren Bremer på Årsta Slott i Österhaninge i frågan. Detta Årsta hade ju inte någon som helst geografisk anknytning till kanalbygget.

Märta Helena inledde en juridisk process tillsammans med ett antal adliga godsägare i trakterna, en process som hon vann och kanalprojektet föll. En pikant detalj i sammanhanget är att renlevnads mannen Hagelstam var en stark motståndare till husbehovsbränningen vilket den storproducerande Årstafrun naturligtvis inte såg med blida ögon.

Men Hagelstam var en man med vyer. Kunde man inte anlägga kanaler så kunde man i stället sänka hela sjösystemet och dika ut markerna däromkring. Det godtogs av samtliga gårdsägare vilket fick till följd att den odlingsbara arealen i mitten av 1800- talet ökade dramatiskt i de inblandade socknarna och frilade en mark som var "synnerligen kraftfull".

Vi kan väl tycka vad vi vill om Hagelstams kanalprojekt, undrar hur våra Södertörnssocknar sett ut om det genomförts?

Läs mer om Julius Hagelstam och hans djärva projekt i en artikel av Ellert Ström, Huddinge Hembygdsförening:

Hagelstam och kanalerna